

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
Кафедра культурології та музеєзнавства

МЕТОДИ АНАЛІЗУ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕКСТУ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу для
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 034 «Культурологія»
ОПП «Фундаментальна та прикладна культурологія»

Харків, 2026

УДК 801.73:130.2](073)

М54

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 13 від 30.03.2026 р.)

Рецензенти:

Т. Г. Злобіна, к.філос.н., голова організації, голова правління ГО «Експертний ресурс Гендер в деталях»

К. Г. Пілюгіна, к.філос.н., доц. закладу вищої освіти каф. теорії культури і філософії науки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Укладач:

В. С. Мірошніченко, канд. культурології, ст. викл. каф. культурології та музеєзнавства Харківської державної академії культури

М54 **Методи аналізу та інтерпретації тексту** : програма та навч.-метод. матеріали до курсу, освітньо-проф. програма «Фундаментальна та прикладна культурологія», спец. 034 «Культурологія», перший (бакалавр.) рівень вищ. освіти / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т культ. та соц. комунікацій, Каф. культурології та музеєзнавства ; уклад. В. С. Мірошніченко. Харків : ХДАК, 2026. 27 с.

Навчальна дисципліна «Методи аналізу та інтерпретації тексту» присвячена опануванню сучасними підходами роботи з текстами і орієнтована на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальності «Культурологія». Курс охоплює ключові теоретичні підходи – семіотичний, феміністичний, психоаналітичний і деконструктивістський – та розглядає текст як культурний феномен, що пронизує всі сфери життя людини. Поєднання теорії з семінарськими заняттями сприяє розвитку навичок аналітичного читання, критичного мислення й аргументованої інтерпретації різних типів текстів, необхідних для подальшої навчальної та професійної діяльності культуролога.

УДК 801.73:130.2](073)

© Харківська державна академія культури, 2026р.

© Мірошніченко В. С., 2026р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Обов'язкова	
	Спеціальність 034 Культурологія		
Загальна кількість годин – 90	Освітньо-професійна програма Фундаментальна та прикладна культурологія	Рік підготовки:	
		4-й	
		Семестр	
		8-й	
для денної форми навчання: аудиторних – 30 самостійної роботи студента – 60	Рівень вищої освіти: бакалавр	Лекції	
		16 год.	
		Семінарські	
		14 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60 год.	
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 30:60

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Методи аналізу та інтерпретації тексту» є актуальним освітнім ресурсом для студентів 4 курсу бакалаврату спеціальності «Культурологія», оскільки безпосередньо спрямована на узагальнення, систематизацію та практичне застосування теоретичних знань, набутих упродовж попередніх років навчання. Курс виконує функцію методологічної рамки бакалаврської підготовки, формуючи цілісне бачення гуманітарного знання та інструментів роботи з культурними текстами і контекстами, в ньому поєднуються теоретичні рефлексії з практиками культурної аналітики та критики. Нагальність дисципліни зумовлена сучасним станом гуманітаристики, для якої властиві міждисциплінарність, критичність і відмова від універсальних інтерпретаційних моделей. Запропонований курс знайомить студентів із ключовими підходами до аналізу текстів – марксистським, семіотичним, феміністичним, психоаналітичним і деконструктивістським – що дозволяє осмислювати культурні явища як складні ідеологічні, соціальні, культурні та символічні утворення. Це особливо важливо для культурологів, котрі працюють не лише з літературними, а й з візуальними, медійними, філософськими та соціокультурними матеріалами.

Мета навчальної дисципліни – знайомство студентів з різними методологіями та методологічними проблемами та перспективами сучасного гуманітарного знання; формування комплексного уявлення про теоретичні підходи щодо роботи з текстами.

Статус дисципліни: обов'язкова.

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна:

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК3. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
------------------------------	---

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)	ФК3. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів. ФК4. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).
--	--

Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання:	ПРН1. Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію. ПРН2. Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру. ПРН4. Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.
--------------------------------------	--

Очікувані результати навчання з дисципліни «Методи аналізу та інтерпретації тексту»:

- аналізувати взаємозв'язки між методологічними підходами в гуманітарних науках;
- розвивати здатність до аналітичного та інтерпретативного мислення через дослідження базових понять тексту, критики, письма, дискурсу та методології, а також через систематичне застосування цих понять у роботі з культурними, художніми й науковими текстами;
- досліджувати різні методи аналізу тексту на практиці, здійснюючи психоаналітичний, семіотичний, марксистський, феміністичний та деконструктивний аналізи конкретних текстів і візуальних образів;
- розвивати навички критичного мислення та аргументації;

- розуміти текст як культурний та ідеологічний феномен, що функціонує в історичних, соціокультурних, політичних, гендерних і філософських контекстах.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання на лекційних та семінарських заняттях є: нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти при дискусіях на семінарських заняттях. Підсумкова форма контролю – залік.

Критерії оцінювання результатів навчання за 100 бальною рейтинговою шкалою.

Політики курсу

- Дотримання політики академічної доброчесності. У випадку недотримання принципів академічної доброчесності, виконані завдання не будуть зараховані. Також не допускається повторне перевиконання завдань;

- Важливо відвідувати заняття, брати участь у дискусіях під час семінарських занять і ставити уточнюючі питання лектору після основної частини лекції;

- Дотримуватися елементарних етичних норм;

- Студент_ки мають право робити аудіозапис, відео- чи фото-зйомку (або стрім) заняття для свого особистого використання виключно за погодженням з викладачем. Розміщувати подібні матеріали у вільний доступ лише за письмової згоди викладача;

- Відпрацювання занять, які були пропущені без поважних причин, не допускається. У випадку наявності документа, який засвідчує поважність причини відсутності, відпрацювання заняття допускається (максимум 2 заняття). Пропущене заняття відпрацьовується у письмовій формі (написання рецензії);

- Здобувачі мають опрацювати обов'язкові джерела до початку заняття, а також вчасно виконувати поставлені завдання. У разі недотримання передбачених термінів виконання завдань, бали за виконання не зараховуються.

Нормативна база:

Дотримання Правил внутрішнього розпорядку для осіб, які здобувають вищу освіту в ХДАК

(https://ic.ac.kharkov.ua/norm_base/pvr/pravila_s_20.pdf);

Дотримання академічної доброчесності (інформація щодо академічної доброчесності – сайт ХДАК – https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/acad_dobr/acad_dobr.html; «Кодекс академічної доброчесності ХДАК» (https://ic.ac.kharkov.ua/norm_base/kodeks_ad/kodeks_ad.htm

Запобігання / протидія булінгу (цькуванню) – («Положення про політику запобігання і протидії булінгу (цькуванню) у ХДАК» https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_pzpb22.pdf

Невідкладне вирішення конфліктних ситуацій здійснюється відповідно до «Положення про політику і процедури вирішення конфліктних ситуацій в освітньому процесі в ХДАК» (https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_ppvks2.pdf)

Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти здійснюється відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у ХДАК» https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_pvm_23.pdf

Відпрацювання пропущених занять на основі самостійної роботи з наданням відповідних результатів за встановленими формами виконання.

3. ЗМІСТ І СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ **Структура навчальної дисципліни**

Перелік тем (або блоків)	Разом годин	Лекційні	Практичні	Семінарські	Сам. робота
Тема 1. Основні методологічні проблеми та перспективи сучасної гуманітаристики	4	2		2	
Тема 2. Що таке аналіз та	16	4		2	10

інтерпретація тексту?					
Тема 3. Марксистський підхід до інтерпретації текстів	14	2		2	10
Тема 4. Семіотичні моделі критики	14	2		2	10
Тема 5. Феміністична критика та її підхід до аналізу текстів	14	2		2	10
Тема 6. Психоаналітичні підходи до аналізу і критики текстів	14	2		2	10
Тема 7. Деконструктивістське письмо	14	2		2	10
<i>Всього</i>	<i>90</i>	<i>16</i>		<i>14</i>	<i>60</i>

ЗМІСТ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Методи аналізу та інтерпретації тексту» складається з 7 тем, пов'язаних між собою змістовними складовими.

Теми: Основні методологічні проблеми та перспективи сучасної гуманітаристики. Що таке аналіз та інтерпретація тексту? Марксистський підхід до інтерпретації текстів. Семіотичні моделі критики. Феміністична критика та її підхід до аналізу текстів. Психоаналітичні підходи до аналізу і критики текстів. Деконструктивістське письмо.

Тема 1. Основні методологічні проблеми та перспективи сучасної гуманітаристики

Під час лекції розглядаються ключові методологічні проблеми і перспективи розвитку сучасної гуманітаристики в контексті аналізу та інтерпретації тексту. У центрі уваги – трансформація класичних гуманітарних підходів під впливом міждисциплінарності, культурних зсувів, цифровізації та зміни

уявлень про суб'єкта пізнання. Обговорюються питання множинності інтерпретацій, конфліктності між ними, а також меж об'єктивності та ролі дослідницької позиції в процесі роботи з текстом. Окрема увага приділяється розбіжностям між традиційними методами текстуального аналізу та новими теоретичними рамками, зокрема культурними, соціальними та критичними підходами. Гуманітарне знання подається як динамічне поле, що постійно переосмислює власні методи й межі, а також інструментальні засади інтерпретації.

Тема 2. Що таке аналіз та інтерпретація тексту?

В ході лекції аналізуються поняття аналізу та інтерпретації тексту як базові інструменти гуманітарного знання. Окреслюються відмінності між описом, аналізом та інтерпретацією, а також пояснюється їхнє місце в академічній і прикладній роботі з текстами різних типів. Розглядаються основні рівні текстового аналізу (змістовий, структурний, контекстуальний) і логіка переходу від фіксації текстових елементів до формулювання інтерпретаційних висновків. Обговорюються моделі глибинного читання, аргументованого тлумачення та коректного використання термінологічного апарату у письмових і усних роботах.

Тема 3. Марксистський підхід до інтерпретації текстів

Лекція присвячена марксистському підходу до інтерпретації текстів як одному з ключових критичних методів у гуманітарних науках. Марксизм позиціонується не як догматична теорія, а як сукупність аналітичних стратегій, що дозволяють працювати з текстом крізь призму (біо)влади, ідеології та соціальних структур. На прикладах і концепціях, пов'язаних із працями Яніса Варуфакіса, Фредрика Джеймсона, Славоя Жижека, Луї Альтюссера та Террі Іглтона демонструється, яким чином тексти відображають, маскують або відтворюють соціально-економічні та політичні конфлікти. Особлива увага приділяється поняттям ідеології, інтерпеляції та політичного несвідомого, як інструментам інтерпретації літературних, публіцистичних та інших текстів. Демонструється, як марксистський аналіз дозволяє виходити за межі формального прочитання, спрямовуючи увагу на зв'язок тексту з ширшими суспільними процесами.

Тема 4. Семіотичні моделі критики

В лекції розглядаються семіотичні моделі критики як широке поле аналізу та інтерпретації текстів у сучасних гуманітарних науках. Семіотика позиціонується як підхід, що дозволяє окреслювати тексти не лише як закриту систему, а як відкриту структуру знаків, кодів і значень, включену в ширші культурні та комунікативні процеси. Окреслюється становлення семіотики (семіології) та її роль для літературознавства, культурології й аналізу медіатекстів. Теоретичне підґрунтя лекції формують ідеї Ролана Барта, Умберто Еко, Юлії Крістєвої та Романа Якобсона. Окрема увага приділяється ролі читача в процесі конструювання сенсу та взаємодії між текстом, культурним контекстом і системами знаків. Демонструється, як виявляти приховані смислові структури та критично працювати з різноманітними типами текстів від літературних до візуальних і медійних.

Тема 5. Феміністична критика та її підхід до аналізу текстів

Лекція знайомить студентів із феміністичними студіями аналізу текстів як сукупністю критичних підходів, спрямованих на виявлення гендерних ієрархій, нерівностей та механізмів репрезентації в мові й культурі владних відносин. Феміністична критика розглядається як інструмент аналізу того, як тексти формують уявлення про гендерні ролі, ідентичності, тілесність та соціальні норми. Теоретичну основу лекції складають ідеї Джудіт Батлер, Сьюзен Зонтаг, Гаятрі Чакраворті Співак та Елен Сіксу. У межах лекції аналізуються такі поняття, як перформативність гендеру, критика репрезентації, субальтерність, а також специфіка феміністичного письма й читання. Розглядається, як феміністичні підходи змінюють фокус аналізу: від формальних характеристик тексту до соціальних і культурних умов його створення та сприйняття.

Тема 6. Психоаналітичні підходи до аналізу і критики текстів

Лекція присвячена психоаналітичним підходам до аналізу й критики текстів як інструментам роботи з прихованими сенсами

та конфліктами текстової структури. Психоаналітичне прочитання позиціонується як спосіб виявлення того, що в тексті не проговорюється прямо, але організовує його логіку, образність і загальну наративну рамку. Аналізуються ключові ідеї та поняття, пов'язані з працями Зигмунда Фрейда, Жака Лакана та Славоя Жижека. Розглядаються такі категорії, як несвідоме, бажання, фантазм, симптом, Інший, символічне, уявне та реальне, а також їхнє застосування до інтерпретації літературних і культурних текстів. Окрема увага приділяється аналізу ідеологічних та латентних структур тексту та ролі розщепленого суб'єкта у його прочитанні.

Тема 7. Деконструктивістське письмо

У лекції деконструкція позиціонується як специфічна стратегія роботи з текстом, у якій аналіз і письмо постають взаємопов'язаними практиками. Увага акцентується на тому, як деконструкція змінює саму логіку інтерпретації: зміщення пошуку «основного» смислу в бік відстеження зсувів значення, нестабільності мовних структур і взаємин між сказаним і замовчуваним. Аналітичну рамку лекції формують ідеї Жака Дерріда, Поля де Мана, Гаятрі Чакраворті Співак, Елен Сіксу та Джудіт Батлер. У межах заняття деконструктивістське письмо осмислюється як критика бінарних опозицій, логоцентризму та ідеї завершеного тексту, а також як інструмент виявлення подвійних значень, ієрархій, апорій й асиметрій у мові. Читання та інтерпретація є відкритими процесами, де значення перманентно конструюється в акті читання і письма.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Гуманітаристика в дії: методологія, міждисциплінарність, інтерпретація	2
2.	Практика аналітичного читання	2
3.	Марксистська стратегія аналізу: виявлення ідеологічних структур у тексті	2
4.	Критика як читання знакових систем: семіотичні підходи до інтерпретації	2
5.	Феміністична критика: репрезентація, тілесність, суб'єктність	2
6.	Суб'єкт, мова та Інший: лаканівські стратегії читання тексту	2
7.	Текст проти себе: дерріданська деконструкція як практика читання	2
	Разом	14

Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Аналіз та інтерпретація тексту: основні підходи та принципи	10
2.	Марксистська критика тексту: ідеологія, влада, соціальні смисли	10
3.	Семіотичний аналіз тексту: знак, код, смисл	10
4.	Гендер і влада в тексті: феміністична оптика культурних нарративів	10
5.	Несвідоме як дискурс: Жак Лакан і аналіз тексту	10
6.	Письмо, відмінність і слід: деконструкція тексту за Жаком Дерріда	10
	Разом	60

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ Й САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Теми семінарських занять та самостійної роботи

Тема 1. Основні методологічні проблеми та перспективи сучасної гуманітаристики.

Семінарське заняття: Гуманітаристика в дії: методологія, міждисциплінарність, інтерпретація.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Окреслити специфіку методологій гуманітарних наук порівняно з методологіями наук природничих.

- Вплив міждисциплінарності на сучасні практики інтерпретації культурних і соціальних явищ.

- Проаналізувати обраний культурний текст (літературний твір, фільм, візуальний образ або медіаматеріал), визначивши, які методологічні підходи та міждисциплінарні перспективи можуть бути застосовані для його інтерпретації.

Література [1, 3, 6, 8, 11, 27, 37, 43, 44, 46].

Тема 2. Що таке аналіз та інтерпретація тексту?

Семінарське заняття: Практики аналітичного читання.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Основні етапи аналітичного читання тексту та їхній вплив на процес інтерпретації.

- Методи інтерпретації тексту та критика: відмінності, можливості, обмеження.

- Здійснити прочитання запропонованого тексту, застосувавши щонайменше два різні методи інтерпретації, та порівняйте отримані результати.

Література [1, 11, 26, 29, 38, 41].

Самостійна робота студентів: Аналіз та інтерпретація тексту: основні підходи та принципи.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Завдання для самостійного виконання:

- Поняття аналізу, інтерпретації та критики в гуманітарних науках та їхнє співвідношення.
 - Основні підходи до інтерпретації тексту та їхні методологічні особливості.
 - Принципи аналітичного читання та роль контексту в процесі формування смислу.
- Література [1, 3, 8, 6, 41].

Тема 3. Марксистський підхід до інтерпретації текстів.

Семінарське заняття: Марксистська стратегія аналізу: виявлення ідеологічних структур у тексті.

Мета: поглибити знання з теми лекційного матеріалу.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Роль ідеології у формуванні смислів тексту в марксистській традиції.
- Соціально-економічні умови як фактор інтерпретації тексту та механізми репрезентації влади й домінування.
- Аналіз обраного тексту з позицій марксистської критики з виявленням ідеологічних структур, форм соціальної нерівності та прихованих механізмів влади.

Література [12, 16, 24, 25, 30, 32, 47, 48].

Самостійна робота студентів: Марксистська критика тексту: ідеологія, влада, соціальні смисли.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Завдання для самостійного виконання:

- Поняття ідеології в марксистській традиції та її роль у формуванні смислів тексту.
- Взаємозв'язки влади, соціальних відносин і культурних наративів у марксистському аналізі.
- Соціально-економічні умови як фактор інтерпретації та критичного прочитання тексту.

Література [12, 16, 24, 25, 30, 32, 47, 48].

Тема 4. Семіотичні моделі критики.

Семінарське заняття: Критика як читання знакових систем: семіотичні підходи до інтерпретації.

Мета: поглибити знання з теми лекційного матеріалу.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Основні поняття семіотики та їх застосування в аналізі тексту.
- Можливості семіотичного підходу для розуміння культурних і візуальних матеріалів.
- Провести аналіз рекламного зображення, фотографії або короткого тексту з визначенням ключових знаків і смислів, які в ньому формуються.

Література [2, 5, 13, 18, 19, 31, 33, 42].

Самостійна робота студентів: Семіотичний аналіз тексту: знак, код, смисл.

Мета: структурувати знання з теми.

Завдання для самостійного виконання:

- Поняття знака та коду в семіотиці та їхня роль у формуванні смислу тексту.
- Механізми кодування та декодування значень у культурних і комунікативних системах.
- Семіотичний підхід як метод аналізу та інтерпретації культурних і медійних текстів.

Література [2, 5, 13, 18, 19, 31, 33, 42].

Тема 5. Феміністична критика та її підхід до аналізу текстів.

Семинарське заняття: Феміністична критика: репрезентація, тілесність, суб'єктність.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Соціальні та культурні контексти у формуванні гендерних образів у тексті.
- Критика стереотипних моделей жіночності й чоловічості у феміністичних підходах до інтерпретації.
- Аналіз обраного тексту, фільму або медіаматеріалу з феміністичної перспективи з увагою до того, як у ньому представлено тіло, гендерні ролі та позицію суб'єкта.

Література [14, 15, 17, 20, 21, 39].

Самостійна робота студентів: Гендер і влада в тексті: феміністична оптика культурних наративів.

Мета: поглибити знання з лекційного матеріалу.

Завдання для самостійного виконання:

- Основні підходи феміністичної теорії до аналізу культурних і літературних текстів.
- Взаємовпливи гендеру та влади у формуванні смислів і нарративних структур.
- Роль репрезентації та соціального контексту у відтворенні гендерних моделей у тексті.

Література [14, 15, 17, 20, 21, 39].

**Тема 6. Психоаналітичні підходи до аналізу та критики текстів.
Семінарське заняття: Суб'єкт, мова та Інший: лаканівські стратегії читання тексту.**

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Взаємозв'язок мови та суб'єктності у лаканівській концепції.
- Текст як простір прояву несвідомих структур і символічного порядку.
- Аналіз художнього або культурного тексту з використанням лаканівських понять для виявлення структури бажання, позиції суб'єкта та присутності Іншого в творі.

Література [9, 10, 14, 29, 32, 39, 45, 48].

Самостійна робота студентів: Несвідоме як дискурс: Жак Лакан і аналіз тексту.

Мета: структурувати знання з теми.

Завдання для самостійного виконання:

- Основні поняття лаканівської теорії у контексті аналізу тексту.
- Роль мови та символічного порядку у формуванні смислів і структури тексту.
- Текст як простір прояву несвідомих процесів і бажання в лаканівській інтерпретації.

Література [9, 10, 14, 29, 32, 39, 45, 48].

Тема 7. Деконструктивістське письмо.

Семінарське заняття: Текст проти себе: деррідіанська деконструкція як практика читання.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Основні поняття деконструкції Жака Дерріда та їхнє застосування до аналізу тексту.
- Можливості деконструктивного читання для переосмислення усталених значень і смислових ієрархій.
- Деконструктивне прочитання обраного тексту з виявленням внутрішніх конфліктів, протиріч і розривів, що підважують його очевидні смисли.

Література [4, 14, 15, 17, 29, 36].

Самостійна робота студентів: Письмо, відмінність і слід: деконструкція тексту за Жаком Дерріда.

Мета: структурувати знання з теми.

Завдання для самостійного виконання:

- Основні поняття деррідіанської філософії та їх значення для аналізу тексту.
- Деконструкція як спосіб читання і критичного переосмислення текстів.
- Роль нестабільності значення та внутрішніх суперечностей у деррідіанській інтерпретації тексту.

Література [4, 14, 15, 17, 29, 36].

Методи навчання

Використовуються такі методи:

- пояснювально-ілюстративний: розповідь, пояснення, метод прикладу, ілюстрація, демонстрація;
- проблемного викладення: лекція;
- частково-пошуковий: дискусія.

Форми поточного та підсумкового контролю Форми контролю

№ з/п	Вид контролю	Методи контролю
1.	Поточний	семінарські заняття
2.	Самостійна робота	письмові роботи
3.	Підсумковий контроль	залік

Поточний контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, він має на меті перевірку рівня підготовки здобувачів та здобувачок освіти до виконання конкретної роботи. Індивідуальне і фронтальне спілкування на семінарських заняттях, співбесіда

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль знань передбачений у формі заліку, проводиться з метою оцінювання результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни. Усна відповідь на питання підсумкової форми контролю з попередньою підготовкою.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточна успішність							Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	20	100
12	12	11	11	11	11	12		

Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	<p>Активна участь у роботі протягом семестру – 1 бал (за одне заняття). Відповідь під час семінарського заняття – до 12 балів (теми 1-2, 7), 11 балів (теми 3-6). Відпрацювання пропущеного заняття – до 10 балів. Залік – до 20 балів.</p> <p>Зазначені бали слід розуміти як максимально можливі.</p>
Семінарські заняття	<p>Семінарське заняття передбачає опрацювання запропонованих матеріалів та активну участь у їхньому обговоренні. Важливо надавати критичний аналіз і демонструвати реальну підготовку до заняття, а не загальні знання.</p>

	У випадку, якщо студенти пропустили семінарське (чи лекційне) заняття з поважних причин (допускається відпрацювання двох занять), вони мають право відпрацювати пропущене заняття. Формою відпрацювання є написання короткої рецензії (тема рецензії залежить від теми пропущеного заняття та узгоджується з викладачем).
Умови допуску до підсумкового контролю	Наявність набраних 80 балів.

Види робіт (ОБОВ'ЯЗКОВІ)	Бали
Участь у семінарських заняттях	3*12 = 36 4*11 = 44
Залік	20
Усього	100
Види робіт (ДОДАТКОВІ)	
Активна участь під час лекцій	1*8 = 8
Відпрацювання 2 занять, на яких були відсутні за поважних причин	2*10= 20
Усього	28

Відпрацювання пропущених занять / логіка вимог для письмових завдань самостійних робіт

Формою відпрацювання пропущених занять є написання рецензій. Тема рецензії визначається викладачем згідно зі списком рекомендованої літератури. Студент_ка має написати дві рецензії, що передбачено політиками курсу.

Вимоги до написання рецензій є стандартними і містять в собі:

Загальні: рецензія не мусить містити докладний переказ запропонованого до аналізу дослідження; рецензоване дослідження не мусить оцінюватися за тривіальною аксіологічною шкалою «подобається – не подобається»; кожне положення (або теза) в рецензії мусить бути обґрунтованим, аргументованим і

структурованим. Не допускаються будь-які форми плагіату, а також використання ШІ для генерування цілісного тексту.

Конкретні: короткий аналіз та інтерпретація назви роботи; аналіз основних положень дослідження; виокремлення і аналіз досліджуваної автор_ом тематики; аналіз методів та підходів, які автор(ка) долучає до власного дослідження, пояснення того, як він/вона їх використовує; аналіз структури дослідження; виокремлення і аналіз специфічної термінології, якою послуговується автор(ка); дослідження персонального стилю автора/авторки та оригінальності конкретної роботи; висновки.

Мінімальний обсяг однієї рецензії від 1500 слів (у випадку наявності цитат, їхній загальний обсяг на одну рецензію не мусить перевищувати 100 слів, цитати мусять бути оформленими згідно до прийнятих вимог). Формальні вимоги до оформлення рецензії: A4, шрифт Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал 1.5, вирівнювання по всій ширині сторінки. Мова виконання – українська.

* Викладач може висувати додаткові критерії до написання рецензії в залежності від проблематики.

** У відповідності до системи оцінювання кожна рецензія оцінюється у 10 б.

Рецензія оцінюється виходячи з дотримання формальних вимог до оформлення, а також у відповідності висунутим критеріям щодо змісту.

Критерії оцінювання результатів навчання:

<i>Високий рівень знання матеріалу курсу (90-100 балів, А, відмінно):</i>	чіткість, логічність, структурованість, повнота представлених матеріалів, висока культура їхнього усного обґрунтування і аргументації
<i>Достатньо високий рівень знання матеріалу курсу (74-89 балів, С, В, добре):</i>	розкриття основних методичних аспектів представлених матеріалів, незначне порушення логічних зв'язків, незначні неточності в аналізі текстів та в їхньому методичному обґрунтуванні
<i>Посередній рівень знання матеріалу</i>	формальний характер представлених матеріалів, які відображають

<i>курсу (60–73 балів, D, E, задовільно):</i>	несформованість вміння аргументованої відповіді і недостатність бази знань, низький рівень володіння практичними знаннями та уміннями
<i>Незадовільний рівень з можливістю повторного складання (35-59 балів, FX, незадовільно)</i>	формальний характер представлених матеріалів; зміст не розкрито
<i>Незадовільний рівень з обов'язковим повторним вивченням дисципліни (0-34 бали, F, незадовільно):</i>	матеріали з семінарських занять не представлені

Шкала оцінювання:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Навчально-методичне забезпечення

Класичні і сучасні дослідження з тем дисципліни, навчально-методичне забезпечення дисципліни, ілюстративні матеріали.

5. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Обов'язкові

1. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія. Київ: Смолоскип, 2008. 360 с.
2. Барт Р. Від твору до тексту // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 380–384.
3. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т. I : Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. Київ : Юніверс, 2000. 464 с.
4. Дерріда Ж. Лист до японського друга // Коридор. 2024. URL: https://kontur.media/derrida_letter/ (дата звернення: 18.02.2025)..
5. Еко У. Поетика відкритого твору // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 408–417.
6. Зонтаг С. Проти інтерпретації та інші есе. Львів : Кальварія, 2006. 320 с.
7. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Київ : Основи, 2000. 387 с.
8. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 229–242.
9. Рус А. Лакан. Вступ до структурного психоаналізу. Київ : Комубук, 2022. 224 с.
10. Фройд З. Тлумачення снів. Харків : Фоліо, 2019. 603 с.
11. Фуко М. Археологія знання. Київ: Основи, 2003. 326 с.
12. Althusser L. Sur la reproduction. Paris : PUF, 1995. 317 p.
13. Barthes R. Le Plaisir du texte. Paris : Seuil, 1973. 110 p.
14. Butler J. Bodies That Matter: On the Discursive Limits of «Sex». New York & London : Routledge, 1993. 256 p.
15. Cixous H. Le Rire de la Méduse. Manifeste de 1975. Paris : Gallimard, 2024. 64 p.

16. Eagleton T. *Marxism and literary criticism*. New York : Routledge, 2002. 84 p.
17. Spivak G. C. *Can the Subaltern Speak?* New York : Columbia University Press. 397 p.

Допоміжні

18. Барт Р. Текстуальний аналіз «Вальдемара» Е. По // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 385–404.
19. Барт Р. *Camera lucida*. Нотування фотографії. Харків : МОКСОР, 2022. 176 с.
20. Батлер Д. Перформативність, прекарність та сексуальна політика // Образ, тіло, порядок. Гендерні дослідження в міждисциплінарному спектрі. 2014. Київ : Медуза. С. 91-101.
21. Батлер Д. Чи може «Про насильство» Арендт щось розповісти нам сьогодні? // Коридор. 2023. URL: <http://surl.li/giooc> (дата звернення: 18.02.2025).
22. Беньямін В. *Вибране*. Львів : Літопис, 2002. 214 с.
23. Беньямін В. *Щодо критики насильства: статті та есеї*. Київ : Грані-Т, 2012. 312 с.
24. Бурдьє П., Вакан Л. *Рефлексивна соціологія*. Київ : Медуза, 2015. 224 с.
25. Варуфакіс Я. *Розмови з донькою про економіку*. Коротка історія капіталізму. Львів : ВСЛ, 2018. 168 с.
26. Гайдеггер М. *Дорогою до мови*. Львів : Літопис, 2007. 232 с.
27. Гумбрехт Г. У. *Продуктування присутності. Що значення не може передати* [Пер з англ. І. Іващенко]. Харків: IST Publishing, 2020. 192 с.
28. Декарт Р. *Метафізичні твори*. Харків : Фоліо, 2020. 219 с.
29. Дерида Ж. *Письмо та відмінність*. Київ : Основи, 2004. 602 с.
30. Джеймісон Ф. *Постмодернізм, або Логіка культури пізнього капіталізму*. Київ : Курс, 2008. 504 с.
31. Еко У. *Реторика та ідеологія* // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 420–427.
32. Жижек С. *Погляд навкіс. Вступ до теорії Жака Лакана через популярну культуру*. Київ : Комубук, 2018. 320 с.
33. Крістева Ю. *Stabat Mater* // Слово. Знак. Дискурс. Антологія

- світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 497–508.
34. Кун Т. Структура наукових революцій. Київ : Port-Royal, 2001. 228 с.
35. Леві-Строс К. Міт і значення // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 345–356.
36. Ман де П. Опірність теорії // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 480–493.
37. Поппер К. Логіка наукового відкриття. Огляд деяких фундаментальних проблем // Актуальні проблеми духовності, 22, 2021. С. 170–192.
38. Рікер П. Про інтерпретацію // Після філософії: кінець чи трансформація? Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 312–333.
39. Співак Г. Ч. В інших світах. Есеї з питань культурної політики. Київ : Всесвіт, 2006. 480 с.
40. Шовалтер Е. Феміністична критика у пуші // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 512–527.
41. Якобсон Р. Лінгвістика і поетика // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 359–377.
42. Barthes R. *Système de la mode*. Paris : Seuil, 1967. 338 p.
43. Dilthey W. *Introduction to the Human Sciences*. Princeton Univ Press, 1989. 524 p.
44. Feyerabend P. *Against Method: Outline of an Anarchistic Theory of Knowledge*. New York : Verso. 1993. 279 p.
45. Lacan J. *Écrits*. Paris : Éditions du Seuil, 1966. 912 p.
46. Readings B. *The University in Ruins*. Cambridge: Harvard University Press, 1999. 238 p.
47. Williams R. *Marxism and literature*. Oxford : Oxford University Press, 1977. 218 p.
48. Zizek S. *The Sublime Object of Ideology*. UK : Verso, 1989. 304 p.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Харківської державної академії культури.
2. ГО «Експертний ресурс Гендер в деталях». URL: <https://genderindetail.org.ua/> (дата звернення: 18.02.2025).

3. Журнал про сучасну культуру «Korydor». URL: <https://korydor.in.ua/ua/> (дата звернення: 18.02.2025).
4. Медіа-ресурс «Контур». URL: <https://kontur.media/about-us/>
5. Спільне: журнал соціальної критики. URL: <https://commons.com.ua/uk/> (дата звернення: 18.02.2025).
6. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка.
7. Часопис «Критика». URL: <https://www.krytyka.com/ua/journals> (дата звернення: 18.02.2025).

6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

(під час заліку студент(ка) отримує два питання, які визначаються за допомогою генератора випадкових чисел)

1. Метод та методологія: співвідношення понять.
2. Поняття тексту та письма за Роланом Бартом.
3. Основні підходи до інтерпретації тексту.
4. Логіка побудови текстуального аналізу.
5. Семантичне поле дискурсу.
6. Роль несвідомого в тексті.
7. Поняття та види критики.
8. Лаканівський психоаналіз та інтерпретація текстів.
9. Вплив статі, гендеру та ідентичності на розуміння текстів.
10. Особливості семіотики Умберто Еко.
11. Застосування ідей Луї Альтюссера до тлумачення текстів.
12. Цензура і письмо: взаємність чи взаємовиключення?
13. Елен Сіксу та її погляд на переосмислення текстуального.
14. Ключові проблеми гуманітарного знання в контексті методології.
15. Чи може деконструкція тексту бути тотальною?

7. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ

Аналіз тексту – це систематичне дослідження структури, мови, образів тексту з метою виявлення його смислових рівнів і принципів функціонування.

Бінарні опозиції (за Клодом Леві-Стросом) – це парні протиставлення (природа/культура, чоловіче/жіноче), через які культура структурує мислення та надає смисл явищам, вибудовуючи певний символічний ряд.

Гендерна теорія – міждисциплінарний напрямок академічних досліджень, який аналізує соціальні, культурні, біологічні та історичні уявлення про гендер, його структуру, рольові очікування та взаємозв'язок із владою, ідентичністю та нерівністю.

Гуманітарне знання – сукупність теорій і методів, що досліджують людину, культуру, суспільство та мислення за допомогою аналізу текстів, символів, історичних процесів і аксіологічних систем.

Деконструкція (за Жаком Дерріда) – це стратегія критики систем мислення, а також певна практика читання, що виявляє внутрішні суперечності тексту, нестабільність значень і приховані сенси, підважуючи уявлення про цілісний і остаточний смисл.

Дискурс (за Мішелем Фуко і Роланом Бартом) – це система висловлювань, правил і практик, що продукують сенси, суб'єктів і норми, визначаючи, що і як може бути сказане, прочитане й інтерпретоване; спосіб організації знання, що конструє реальність.

Знак, код, смисл – знак є матеріальним носієм значення, код – система правил його поєднання й прочитання, а смисл виникає в процесі інтерпретації як результат взаємодії знака, коду та контексту.

Інтерпретація – це діалогічний процес співтворення смислу між текстом і читачем, що поєднує розуміння й досвід, не зводячись до єдиного «правильного» тлумачення.

Критика (за Роланом Бартом) – це практика читання, що не пояснює текст ззовні й не зводить його до авторського наміру, а відкриває множинність смислів, працюючи з мовою і структурами.

Марксистська критика (за Террі Ілтоном) – це аналіз тексту як продукту історичних і матеріальних умов, що виявляє ідеологічні структури, соціальні інтереси та способи відтворення влади.

Метод і методологія – метод розуміється як сукупність конкретних прийомів і процедур дослідження, тоді як методологія є системою принципів, теоретичних установок і уявлень, що визначають вибір, застосування та межі цих методів.

Письмо (за Роланом Бартом та Жаком Дерріда) – це автономна практика, у якій смисл не закріплюється авторським наміром, а формується через гру відмінностей, повторів і розривів, що робить текст відкритим до множинних прочитань.

Семіотика – підхід, що уможливорює прочитання культури як мережу знаків і кодів.

Символічне, реальне, уявне (за Жаком Лаканом) – це три порядки психоаналітичного досвіду: уявне пов'язане з образами й ідентифікацією, символічне – з мовою та законом, реальне – з тим, що не піддається символізації і оприявнює себе в межових ситуаціях суб'єкта.

Навчальне електронне видання

МЕТОДИ АНАЛІЗУ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕКСТУ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу для
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 034 «Культурологія»
ОПП «Фундаментальна та прикладна культурологія»

Укладач:

Мірошниченко Вадим Сергійович,

канд. культурології, ст. викл. каф. культурології та музеєзнавства
Харківської державної академії культури

Видається в авторській редакції

Адреса видавця:
ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4 тел. (057)731-13-85.
E-mail: nmr-academy@xdak.ukr.education